

Anders Schäfer

Forbrugeres adgang til erstatning

Om forbrugerhåndhævelse af
konkurrencereglerne

 KARNOV
GROUP

Anders Schäfer

Forbrugeres adgang til erstatning. Om forbrugerhåndhævelse af konkurrencereglerne

1. udgave, 1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2022

ISBN 978-87-619-4388-0

Omslag: Axel Surland, Frederiksværk

Sats: Integra, Indien

Tryk: Sowa Sp. z o.o. Warsaw, Polen

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven. Det betyder f.eks., at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Copydan Tekst og Node.
Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Forord	15

Del I – Den indledende del

1. Præsentation af emnet	19
1.1 Indledning	19
1.2 Formål	23
1.3 Tilgang	25
1.3.1 Teknologier	26
1.3.2 Evalueringskriterier	28
1.4 Retskilder	34
1.4.1 Den materielle del	40
1.4.2 Den processuelle del	53
1.4.3 Den procesfinansielle del	56
1.5 Afgrænsning	57
1.6 Disposition	59
2. Forbrugerhåndhævelsens grundbegreber	63
2.1 Forbrugere	63
2.2 Forbrugerhåndhævelsens former	70
2.2.1 Offentlig håndhævelse	72
2.2.2 Privat håndhævelse	74
2.2.3 Forbrugerhåndhævelse	76
2.3 Forbrugerhåndhævelsens figurer	78
2.3.1 Entreprenøren	83
2.3.2 Investoren	84
2.3.3 Repræsentanten	85
2.4 Brugen af grundbegreberne	86

Del II – Den materielle del

3. Introduktion til den materielle del	89

4. Formålet med retten til erstatning	91
4.1 Problemstilling	91
4.2 USA	94
4.3 EU	98
4.3.1 Indledning	98
4.3.2 Den historiske udvikling	100
4.3.2.1 EU-Domstolens etablering af grundlaget for retten til erstatning	100
4.3.2.2 EU-Kommissionens offensive tilgang til erstatning	108
4.3.2.3 EU-Kommissionens defensive tilgang til erstatning	111
4.3.2.4 EU-Domstolens konsolidering af prævention som mål med erstatning	118
4.3.3 Analyse	131
4.4 Danmark	138
4.5 Konklusion	144
5. Den almindelige konkurrenceerstatningsret	147
5.1 Problemstilling	147
5.2 Forholdet mellem EU-retten og national ret	148
5.3 Erstatning i og uden for kontrakt	149
5.4 Ansvarsgrundlag	150
5.4.1 Forholdet mellem overtrædelsen og ansvar	150
5.4.2 Håndhævelsens bindende virkning og ansvar	160
5.4.2.1 Den offentlige håndhævelse	162
5.4.2.2 Den private håndhævelse	169
5.5 Ansvarssubjekt	170
5.5.1 Virksomhedsansvar	170
5.5.1.1 Moderselskabers ansvar for datterselskaber	173
5.5.1.2 Datterselskabers ansvar for moderselskab	177
5.5.1.3 Søsterselskabers ansvar for hinanden	179
5.5.1.4 Succession	180
5.5.2 Medarbejderansvar	180
5.5.3 Solidarisk ansvar	185
5.6 Årsagsforbindelse	187
5.6.1 Kredsen af skadelidte og årsagsforbindelse	192
5.6.2 Omfanget af skaden og årsagsforbindelse	195
5.7 Konklusion	197

6. Forbrugere som skadelidte	201
6.1 Problemstilling	201
6.2 Forholdet mellem EU-retten og national ret	202
6.3 Enhver har ret til erstatning – hvem er enhver?	203
6.4 Forbrugere som direkte aftagere	210
6.5 Forbrugere som indirekte aftagere	212
6.5.1 USA	215
6.5.1.1 De føderale antitrust-regler	215
6.5.1.2 De statslige antitrust-regler	219
6.5.2 Canada	220
6.5.3 EU	221
6.6 Forbrugere som paraply-aftagere	230
6.7 Forbrugere som ikkeaftagere	234
6.8 Konklusion	238
7. Forbrugerskaden	241
7.1 Problemstilling	241
7.2 Forholdet mellem EU-retten og national ret	241
7.3 Enhver skade – hvad er enhver?	242
7.4 Beviskrav	250
7.4.1 Skønnet	251
7.4.2 Formodning om skade ved kartel	253
7.4.3 Overvæltning	254
7.4.3.1 Skjoldet	255
7.4.3.2 Sværdet	256
7.4.3.3 Rimelighedstesten	260
7.5 Opgørelsen af skaden	265
7.5.1 Overprisen	266
7.5.2 Overvæltning af overpris	269
7.5.3 Renter	271
7.5.3.1 Renteperioden	272
7.5.3.2 Rentesatsen	274
7.6 Alternativer til erstatning	277
7.6.1 Berigelseskrav	278
7.6.2 Forholdet mellem konkurrencereglerne og markedsføringsloven	281
7.6.2.1 Tilbagebetaling	281
7.6.2.2 Rimeligt vederlag	283
7.7 Konklusion	287
8. Delkonklusion	291

Del III – Den processuelle del

9.	Introduktion til den processuelle del	299
10.	Kollektive søgsmål	301
10.1	Problemstilling	301
10.2	Generelle betragtninger	301
10.2.1	Terminologi	302
10.2.2	Formålet med kollektive søgsmål	304
10.3	Forholdet mellem EU-retten og national ret	305
10.3.1	Konkurrencereglerne	307
10.3.2	Forbrugerreglerne	309
10.4	Et komparativt overblik	311
10.4.1	Common law	312
10.4.1.1	USA	312
10.4.1.2	Canada	322
10.4.1.3	England	323
10.4.2	Civil law	326
10.4.2.1	Kontinentaleuropa	326
10.4.2.2	Skandinavien	330
10.4.3	Sammenfatning	334
10.5	Gruppesøgsmål i Danmark	335
10.5.1	Godkendelse	336
10.5.2	Tilmeldings- og frameldingsmodellen	338
10.5.2.1	Tilmeldingsmodellen	339
10.5.2.2	Frameldingsmodellen	339
10.5.3	Identifikation og underretning	343
10.5.3.1	Identifikationskravet	344
10.5.3.2	Underretningskravet	347
10.5.4	Ensartede krav	348
10.5.4.1	Ansvar	349
10.5.4.2	Erstatning	351
10.5.5	Grupperepræsentant	359
10.5.5.1	Gruppemedlem	360
10.5.5.2	Forening	361
10.5.5.3	Offentlig myndighed	365
10.6	Alternativer til gruppesøgsmål	376
10.6.1	Påbud om tilbagebetaling	377
10.6.2	Prøvesag og mandatar	380
10.6.3	Erhvervelse af kollektive krav	382
10.7	Konklusion	383

11. Integrering af erstatning i den offentlige håndhævelse	389
11.1 Problemstilling	389
11.2 Generelle betragtninger	390
11.2.1 Terminologi	390
11.2.2 Formålet med integrering af erstatning i den offentlige håndhævelse	391
11.3 Forholdet mellem EU-retten og national ret	394
11.3.1 EU-Kommissionen	395
11.3.2 De danske konkurrencemyndigheder	397
11.3.3 Forbrugerombudsmanden	401
11.4 Offentlig håndhævelse og erstatning	401
11.4.1 Administrativ håndhævelse	401
11.4.1.1 Påbud	402
11.4.1.2 Bindende tilsagn og erstatning	406
11.4.2 Civilretlig håndhævelse	409
11.4.2.1 Konfiskation og erstatning	409
11.4.2.2 Civile bøder og erstatning	417
11.4.2.3 Sanktionslempelse og erstatning	425
11.4.2.4 Adhæsionsproces	429
11.5 Konklusion	435
12. Fordeling af erstatning	439
12.1 Problemstilling	439
12.2 Generelle betragtninger	439
12.2.1 Terminologi	440
12.2.2 Formålet med fordelingen af erstatning	440
12.3 Forholdet mellem EU-retten og national ret	442
12.4 Fordeling af erstatning til de skadelidte forbrugere	445
12.5 Fordeling af erstatning til andre end de skadelidte	446
12.5.1 Cy-prés-fordeling	446
12.5.1.1 Erstatning til et forbrugerformål	447
12.5.1.2 Erstatning til en forbrugerorganisation og -fond	448
12.5.1.3 Erstatning som prisreduktioner	448
12.5.2 Staten	451
12.5.3 Investoren	452
12.5.4 Pro rata	453
12.5.5 Overtræderen	453
12.6 Konklusion	454
13. Delkonklusion	457

Del IV – Den procesfinansielle del

14. Introduktion til del IV	465
15. Omkostninger ved forbrugerhåndhævelse	467
15.1 Problemstilling	467
15.2 Generelle betragtninger	467
15.2.1 Terminologi	468
15.2.2. Formålet med regler om sagsomkostninger	468
15.3 Forholdet mellem EU-retten og national ret	469
15.4 De foreløbige omkostninger	471
15.4.1 Retsafgift	471
15.4.2 Beviser	473
15.4.3 Advokat	475
15.4.4 Sikkerhed	476
15.4.5 Kommunikation	478
15.4.6 Interne udgifter	479
15.5 De endelige omkostninger	480
15.5.1 The English Rule	481
15.5.2 The American Rule	485
15.5.3 The One-Way Fee-Shifting Rule	487
15.6 Konklusion	488
16. Finansiering af forbrugerhåndhævelse	491
16.1 Problemstilling	491
16.2 Generelle betragtninger	491
16.2.1 Terminologi	491
16.2.2 Formålet med procesfinansiering	493
16.3 Forholdet mellem EU-retten og national ret	496
16.4 Egen procesfinansiering	500
16.4.1 Individuel egenfinansiering	500
16.4.2 Kollektiv egenfinansiering	501
16.5 Fremmed procesfinansiering	503
16.5.1 Privat procesfinansiering	503
16.5.1.1 Advokatfinansiering	508
16.5.1.1.1 Contingency fee	509
16.5.1.1.2 Conditional fee	520
16.5.1.1.3 Pro bono	521
16.5.1.2 Tredjepartsfinansiering	522
16.5.1.3 Forsikringsfinansiering	529
16.5.1.4 Erhvervelse	531

16.5.1.5 Foreningsfinansiering	532
16.5.1.6 Fondsfinansiering	534
16.5.2 Offentlig procesfinansiering	535
16.5.2.1 Strukturel støtte	536
16.5.2.2 Konkret støtte	539
16.5.3 Hybrid procesfinansiering	546
16.6 Konklusion	550
17 Delkonklusion	553

Del V – Den afsluttende del

18. Evaluering	559
18.1 Kollektive søgsmål	560
18.1.1 De funktionelle kriterier	561
18.1.2 De praktiske kriterier	562
18.1.3 De etiske kriterier	564
18.2 Integrering af erstatning i den offentlige håndhævelse	567
18.2.1 De funktionelle kriterier	568
18.2.2 De praktiske kriterier	570
18.2.3 De etiske kriterier	572
18.3 Sammenfatning	572
19. Konklusion	575
19.1 Besvarelsen af det retsdogmatiske spørgsmål	575
19.2 Besvarelsen af det retspolitiske spørgsmål	580
Litteraturliste	587
Register over lovgivning mv.	631
Retspraksis	637
A. Dansk praksis	637
B. EU praksis	640
C. Fremmed praksis	642
Stikordsregister	645